

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

-

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

-

2.2 Tunnistatkeko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

-

2.3 Tunnistatkeko oman budjetinne, määrärahojenne tai muun rahoituksenne käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

-

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

-

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

-

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

Espoon kaupunki esittää kantanaan, että

- hallinnollisia seuraamusmaksuja ei tule ulottaa viranomaisiin. Hallituksen esityksessä on puutteellisesti esitetty perustelut hallinnollisten

seuraamusmaksujen ulottamisesta kuntiin ja muihin viranomaisiin. Esityksessä on puutteellinen kartoitus siitä, mitkä ovat ne ilmi tulleet

käytännön tai periaatteellisen tason ongelmat, joiden ratkaisuun tietosuojalainsäädännön muutoksilla pyritään. Oikeusministeriön vuonna

2024 laatiman arviomuiston mukaan valvontakäytännössä viranomaisiin on kohdistettu huomautuksia verrattain usein suhteessa yksityissektorin

toimijoiden saamiin huomautuksiin. Vain harvoissa huomautuksia koskevissa päätöksissä on kuitenkin otettu kantaa siihen, miten

merkittävästä laiminlyönnistä asiassa on ollut kyse. Lisäksi epäselvää on, kuinka paljon viranomaisiin on kohdistunut valvontatoimenpiteitä suhteessa

yksityisen sektorin toimijoihin. Siten tietosuojavaltuutetun ratkaisukäytännöstä ei ole mahdollista sellaisenaan vetää johtopäätöksiä

siitä, onko rikosoikeudellisten rangaistusten ja tietosuojavaltuutetun jo nykyisin käytettävissä olevien korjaavien toimivaltuuksien kokonaisuus

toimiva. Kannanottojen esittäminen puuttuviin tai puutteellisiin perusteluihin tai vaihtoehtoisten ratkaisujen esittäminen on näin olleen

lausunnon jättäjälle haastavaa,

- seuraamusmaksusäätelystä suhteessa viranomaisiin perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa 14/2018. Espoon kaupunki

yhtyy edelleen perustuslakivaliokunnan perusteluihin siitä, miksi seuraamusmaksua ei tulisi ulottaa viranomaisille Olosuhteissa ei ole

perustuslakivaliokunnan antaman lausunnon jälkeen tapahtunut sellaista muutosta, että siinä esitetyillä kannanotoilla ei olisi enää vastaavaa

painoarvoa eikä tällaisiin muutoksiin ja perusteluihin viitata lausuttavana olevassa hallituksen esityksessäkään: Viranomaiselle määrättävä

hallinnollinen seuraamusmaksu on yleisen oikeusjärjestyksemme kannalta vieras menettely. Oikeusjärjestys kohdistaa julkishallintoon muita

erityisvaatimuksia ja sanktioita. Viranomaisia sitoo hallinnon lainmukaisuusperiaate, ja viranomaisten on noudatettava hallinnon

yleislakeja. Viranomaisissa tapahtuva lainmukainen henkilötietojen käsittely kuuluu viranomaisissa työskentelevien virkavelvollisuuksiin.

Virkamiehen asemaan kuuluu muita laajempi vastuu työssä tehdyistä virheistä. Virkavastuu voi toteutua rikosoikeudellisena virkavastuuna,

kurinpidollisena virkavastuuna sekä vahingonkorvausvastuuna. Viranomaisen toiminnasta voidaan tehdä myös hallintokantelu ylemmälle

viranomaiselle. Viranomaisten toiminta on budjettisidonnaista, jolloin rahamääräisen seuraamuksen vaikutus ei ole samanlainen kuin yksityisellä

sektorilla. Viranomaisen on kaikissa tilanteissa hoidettava lakisääteiset tehtävänsä. Mainittujen seikkojen lisäksi viranomaisille määrättävä

hallinnollinen seuraamusmaksu olisi ongelmallinen myös perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Lainsäätäjän tulee turvata

perustuslain 10 §:ssä turvatut oikeudet tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa suhteuttamalla

yksityiselämän ja henkilötietojen suoja toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin. Valiokunnan käsityksen mukaan on ilmeistä, että vain yhden

perusoikeuden turvaamisen laiminlyöntiin kohdistuvan määrältään varsin huomattavan seuraamusmaksun uhka voi vaarantaa perusoikeuksien

keskinäisen punninnan tasapainoisuuden viranomaistoiminnassa ja johtaa erityisesti julkisuusperiaatteen toteutumisen kaventumiseen

viranomaistoiminnassa,

- hallinnollisen seuraamusmaksun kohdentumista julkiseen sektoriin ei voida pätevästi perustella julkisen toimijan ja samalla toimialalla toimivan

yksityisen toimijan yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta. Lähtökohtaisesti viranomaiset ja yksityiset toimijat eivät ole henkilötietoja

käsiteltäessä tasavertaisessa asemassa, koska viranomaiset käsittelevät henkilötietoja etupäässä lakisääteisen tehtävän ja yleisen edun vuoksi eikä

liiketoiminnallisen intressin tähden. Viranomaisilla ei useinkaan ole harkintavaltaa sen suhteen käsitelläkö henkilötietoja vai ei. Lisäksi

kunnan toimiala on laaja ja kattaa merkittävän määrän sellaisia palveluita, joita ei lainkaan tuoteta markkinaehtoisesti,

- tietosuojan toteutumisen edistämiseksi ja rekisteröityjen oikeuksien turvaamiseksi tulee ennemmin kiinnittää huomiota ennakoiwaan

ohjaukseen ja neuvontaan. Tämä olisi myös resurssien käytön näkökulmasta hallinnollisia sanktioita tehokkaampaa. Tämän vuoksi

viittaamme edelliseen lausuntoomme ja ehdotamme edelleen, että perustetaan esimerkiksi kansallisen tason asiantuntijaelin tukemaan

tietosuojalainsäädännön soveltamista digitalisaation ja innovaatiotoiminnan edistämiseksi julkisen sektorin palveluissa. Vaihtoehtoisesti ehdotamme

sääntelyn testiympäristön mukaista (Sandbox) tapaa käsitellä ennakollisesti tietosuojaan liittyviä kysymyksiä,

- hallituksen esityksessä on todettu, että lakisääteinen toiminta tulee turvata myös siinä tilanteessa, että järjestävälle organisaatiolle määrätään

hallinnollinen seuraamusmaksu. Vaikutusten arvioinnissa ei ole riittävästi huomioitu sitä, että kunta itsehallintonsa nojalla järjestää myös muuta kuin

lakisääteistä palvelua (esimerkiksi uimahallit ja iltapäiväkerhotoiminta), jonka tarjoamista voitaisiin joutua rajoittamaan määrätyn

seuraamusmaksun johdosta. Tällöin tulisi ottaa huomioon myös ne vaihtoehtoiset seuraukset ja kustannukset, jota näiden palveluiden väheneminen aiheuttaa seuraamusmaksujen vuoksi,

- tietosuojalainsäädäntöön liittyvissä hankkeissa ja digitalisaatiota koskevassa lainsäädännössä tulisi ottaa jatkossa nykyistä paremmin

huomioon kunnan monialainen toiminta sekä lakisääteisten että järjestämisvastuulle ottamiensa palvelujen tuottajana. Vaikutuksia tulisi

voida tarkastella asukas- ja asiakaslähtöisesti. Hallinnollisten seuraamusmaksujen ulottaminen kuntiin yhdistettynä jo nykyisellään

vaikeatulkintaiseen lainsäädäntöön saattaa vähentää merkittävästi kuntien riskinottoa ja hidastaa prosesseja uuden teknologian hyödyntämisessä

ja digitaalisten palveluiden kehittämisessä,

- vaikutusten arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että riski lainsäädännön väärinkäytölle viranomaisen toiminnan häirinnässä kasvaa.

Henkilötietoihin liittyviä tietopyyntöjä voi tehdä toistuvasti ja laajamittaisesti ja niitä voidaan käyttää väärin palvelunestohyökkäyksen kaltaisesti.

Niemi Helena
Espoon kaupunki - Espoon kaupunginhallitus